

Еврипид
Електра

>

Лица

Селянин
Електра
Орест
Пилад
Хор
Старец
Вестител
Клитемнестра
Диоскурите

Действието се развива в околностите на Аргос.

Пролог

От бедната си хижа излиза Селянин.

Селянинът

Ти, аргоска старинна твърд! Инахови
води*! Оттук с хиляда ратни кораба

[* Инахови води — на Инах, река в Арголида.]

потегли Агаме`мнос за троянската

земя, уби Приама, властелина й,

превзе Дардановата славна столица*

[* Дардановата славна столица — Троя. Дардан е неин
митологически основател.]

и се завърна. По високи храмове

положи неизбройна плячка варварска.

Щастлив бе той, но там, а тук, в палатите,

умря от Клитемнестрините хитрости

и под ръката на Егист, потомъка

Тиестов. Падна и напусна древния

Танталов скиптър, и сега Егист е цар,
и той прие съпругата на мъртвия.
Когато царят тръгваше за И`лион,
остави син — Орест, и нежна вейчица —
Електра. Възпитател Агаме`мнонов
Ореста скри — че смърт Егист му готвеше —
и прати го при Строфия, фокидеца.
Електра си остана в двори бащини.
Когато тя разцъфна, я заискаха
най-първите момци от цяла Гърция.
От страх да не роди от някой аргосец
мъстител за баща си тя, затворил я
Егист и празни връщал годечарите.
А тъй като живеел в страх, че може би
тя тайно ще роди дете от знатен мъж,
решил да я погуби, ала майка ѝ —
тя, страшната! — осуетила удара.
Предлог да умъртви мъжа си имала,
но се бояла да срази децата си.
Тогава той, Егист, измислил ето що:
на онзи, който би убил изгнаника
Орест, отрежда златен дар; на мене пък
Електра дава за жена. Наистина
микенци-кореняци са предците ми —
това не ми оспорва никой. Знатен съм
по род, ала бедняк по положение,
та от това погива благородството:
нищожен мъж — нищожни опасения!
Че ако с мъж достоен би се свързала,
той би събудил спящото възмездие,
и правдата ще порази убиеца.
Заклевам се в Киприда: аз, съпругът ѝ,
не съм я осквернил и тя е девствена.
Срамувам се от дързост към потомката
на знатни люде — зная, недостоен съм.
Оплаквам своя мним роднина, клетият
Орест, дали ще дойде в Аргос някога
да види брака на сестра злочестница!
А който казва, че като държа дома

девойка и я пазя недокосната,
съм глупав, съди мъдростта ми с правила
превратни: той самият съди себе си.

От хижата излиза Електра.

___Електра___

О черна нощ, хранителко на златните
звезди! С ведрото на глава съм тръгнала
към изворите речни. Не оскъдица
ме води тук — аз искам пред безсмъртните
да сторя видна дързостта Егистова,
баща си да оплача сред просторите.
Проклетницата Тиндарида, майка ми,
от къщи ме прокуди, на съпруга си
да угоди. От него и деца роди,
а ние двамата с Орест — ненужни сме!

___Селянинът___

Защо заради мен се мъчиш, клетнице,
да работиш, ти, расла сред безгрижие?
Нали ти казвам, стига тая работа!

___Електра___

Същински бог си ти за мен, приятелю.
Че ти не ми се подигра в бедата ми.
А щастие голямо е за клетника
да наиде лекар, както наидох тебе аз.
Аз трябва както мога, не принудена,
да улеснявам твоя труд, по-лек да е,
да нося с тебе мъките ти. Доста е
трудът ти на полето. Домакинството
ще бъде мое. Радва се работникът,
като се върне, ред да види в къщи си.

___Селянинът___

Щом смяташ тъй, отивай. Пък и изворът
не е далеко. А пък аз на ранина
ще изведа воловете, сеитба е.

Ленивецът, макар че от устата му
не слиза бог, не ще спечели хляба си.

Излизат. Влизат Орест и Пилад.

___Орест___

Пиладе, ти си първият сред хората,
когото смятам за приятел истинен.
Единствен между всички ти почиташе
Ореста даже в страшните му бедствия:
баща ми падна от Егист и моята
проклета майка. Тук, в земята аргоска,
ме води тайно божие вещание
като убиец на убийци бащини.
Споходих снощи гроба на баща си аз,
там сълзи лях, положих къдърец коса,
след туй заклах връз огън агне жертвено
потайно от тъдявашните властници.
В града не искам да проникна. Двойна е
причината да спра на тази граница:
ако ме зърне някой от пазачите,
да мина мигом в чужди край; освен това —
сестра си диря. Тя била омъжена
и, казват, изоставила моминството.
Аз искам да ми бъде съучастница
и тъй да зная вътрешните работи.
Ала Зората вдига взори блестящи
и затова да свърнем от пътеката.
Или орач, или робиня някаква
ще се покаже, нея ще запитаме
дали е тук Електриното жилище.
Но ето виждам някаква прислужница,
тя носи съд с вода върху подстригана
глава*. Да седнем и да я запитаме,

[* Подстриганата глава означава ниско социално положение. По този белег Орест оприличава сестра си на прислужница. Но подстриганата глава може да бъде и знак на дълбока скръб, сравни по-нататък втората строфа на Електра.]

дано ни каже думица по делото,

което ни доведе тук, приятелю.

Оттеглят се встрани. Електра се връща.

__Електра__

Първа строфа

Хайде, време е, бързай!
О, стъпвай, стъпвай, с горък вопъл!
Горко, горко ми!
Цар Агаме`мнон е мой баща,
майка ми е Клитемнестра,
омразната щерка на Гиндаре`й.
Моят град ме нарича тъй:
бедна, клета Електра!
Ах, нечовешки теглила,
ах, омразен живот!
Ах, Агаме`мноне, татко мой,
сред адски мрак лежиш, сразен
от жена си и от Егиста!

Мезод

Хайде, наново извий тоя плач
и вкуси многосълзна утеха!

Първа антистрофа

Хайде, време е, бързай!
О, стъпвай, стъпвай с горък вопъл!
Горко, горко ми!
Где е градът и домът ти, где,
бедни братко мой, робуваш,
оставил в старинния бащин дом
мене, клетата своя сестра
с тежка, претежка участ?
Чакам, злочеста аз, ела,
ти, спасителят мой,
ти, мъстителят за смъртта,
за жалката бащина смърт, и спри

нозете скитнишки в Аргос!

Втора строфа

Нека сваля тоя съд от главата си,
да призова с предутринен плач
убития татко!

Татко, адският химн е то,
адската песен. Чуй ме:
пращам ти по`дземи скръбта си.
С нея живея всеки ден.
Впиват се в моето лице
моите нокти, а тази ръка
блъска главата остригана
при спомена за смъртта ти.

Мезод

Ах, раздирай лице!
Както лебедът с ясен глас
тъжно сред речните води
вика любимия свой баща,
в гибелни мрежи умъртвен,
тъй за злочестия татко
аз безутешно ридая.

Втора антистрофа

В сетната баня изкъпа снагата си,
в ложе на най-покъртителна смърт.
Горко ми, горко ми!
Страшно брадвено острие,
татко, и страшна клопка,
след като ти си дойде` от Троя!
Не с диадеми, не с венци
срещна те твоята жена,
не — на двуострия меч на Егист
подло и срамно предаде те тя
и взе за съпруг подлеца!

Влиза Хор от аргоски девойки.

Парод

__Хор__

Строфа

Ти, Атридова дъще, чуй,
ида, Електро, при теб
в твоята селска хижа.

Дошъл е човек, да, човек от Микена е тук,
планинец, отхранен с мляко.

Вести, че аргивци обявили
тридневен жертвен празник
и че при Хе`риния храм
всички девойки днес се сбират*.

[* Хорът говори за празника на богинята Хера, който бил
честван в околностите на Микена с хекатомби от крави и с шествия
на младежи.]

__Електра__

Дружки, нито по светъл празник
чезна, нито по златен наниз,
аз, злочестата, скъпи мои.
Страдам аз и не ще се хвана
дружно с млади аргивки на танец,
няма чевръсто да стъпват нозете ми.

Нощта прекарвам в сълзи аз, а сълзите
са моя участ и денем.

Вижте мръсната ми коса,
вижте пеплоса мой раздран!
Как, приляга ли то на мен,
на потомката царска,
и на Троя, която и днес
помни, че татко я срина?

Антистрофа

Всемогъща е Хера. Чуй,
ето вземи от мен

гъсто изплетена дреха
и златна добавка към своята прелест вземи!
Ти мислиш, че само с вопъл
и без да почиташ боговете,
ще победиш врага си?
Не с вопъл, а с молебна реч
щастие ще постигнеш, дъще.

___Електра___

Никой бог не дочу гласа ми,
глас на клетница, не почете
прежни таткови щедри дари*.

[* Още от омировски времена принципът на
жертвоприношенията е do, ut des — „давам ти, за да ми дадеш“.]

Страдам аз и за мъртъв татко,
да, и за брат прокуденик страдам,
който блуждае по краища чужди
и на трапеза робска сяда, клетникът,
роде`н от славен воин.

Аз пък чезна в бедняшки дом,
той е моят подслон сега.

Нямам в бащини двори кът,
сред скали обитавам.

А връз кърваво ложе там

Първи епизод

___Хор___

Тегла донесе в твоя дом и в Гърция
Елена, кръвната сестра на майка ти.

Орест и Пилад се показват.

___Електра___

Жени, прекъсвам песните си жалостни,
защото виждам — странници, прилегнали
до къщи, се привдигат от засадата.

По пътя вие, в къщи аз — да бягаме!
Да се избавим от мъже злосторници!

__ Орест __
Стой, клетнице, не бой се от ръката ми!

__ Електра __
От смърт спаси ме, Аполоне, моля те!

__ Орест __
Не тебе, друг, омразен, дири мечът ми.

__ Електра __
Не се докосвай, нямаш право, махай се!

__ Орест __
С тъй много право не докосвам никого.

__ Електра __
Защо с ножове край дома ме дебнете?

__ Орест __
Почакай, чуй, за да повярваш тутакси.

__ Електра __
Стоя, та аз съм в твоя власт, по-силен си.

__ Орест __
От твоя брат ти нося аз известие.

__ Електра __
О, най-любими! Жив ли е? Умрял ли е?

__ Орест __
Да, жив е. Първо новината радостна.

__ Електра __
Честит бъди за тия думи хубави!

__ Орест __
Дано това се сбъдне и за двама ни!

__ Електра __
Къде прекарва клети дни той, клетникът?

__ Орест __
На не една страна се сблъсква с нравите.

__ Електра __
А може би се мъчи за насъщния?

__ Орест __
Хляб има той, но жалък е изгнаникът.

__ Електра __
Ала какво желае да узнае той?

__ Орест __
Дали си жива, как върви животът ти.

__ Електра __
Виж най-напред снагата ми съсухрена.

__ Орест __
Ах, стена аз! Стопили са те скърбите!

__ Електра __
Главата ми, къдриците отрязани...

__ Орест __
А жалиш ли по брат, по гибел бащина?

__ Електра __
Какво по-скъпо има за сърцето ми?

__ Орест __
Уви! А ти! Какво си ти за брата си!

__Електра__
О, да, но той не е при мене, няма го.

__Орест__
Защо извън града си се поселила?

__Електра__
В убийствен брак омъжена съм, страннико.

__Орест__
Оплаквам брат ти... За микенец някакъв?

__Електра__
Не както татко някога мечтаеше.

__Орест__
Каж ми, да му занеса известие.

__Електра__
Чак тук живея в неговото жилище.

__Орест__
Достойно за орач или копач е то...

__Електра__
Бедняк е, но е благ и добродетелен.

__Орест__
В какво е добродетелен съпругът ти?

__Електра__
На моя одър не посегна никога.

__Орест__
Оброк ли е това, или презрение?

__Електра__
Не иска да обиди потеклото ми.

__ Орест __

Но този брак не го ли прави радостен?

__ Електра __

Той смята, че неправо съм му дадена.

__ Орест __

Разбрах, бои се от мъстта Орестова.

__ Електра __

Това го плаши, вярно, но и честен е.

__ Орест __

О!

Достоен мъж! Възнаграден ще бъде той!

__ Електра __

Ако се върне в своя дом изгнаникът.

__ Орест __

И туй понесе майка ти, рождената?

__ Електра __

Жената люби мъж, не рожби, страннико.

__ Орест __

Ала защо така те безчести Егист?

__ Електра __

С такъв съпруг да раждам рожби немощни.

__ Орест __

Така че да не раждаш отмъстителите?

__ Електра __

Тъй смята той. Дано ми заплати това!

__ Орест __

А знае ли, че ти си още девствена?

__Електра__
Не знае, мълком тая тайна скриваме.

__Орест__
И тия, дето слушат, са ти предани?

__Електра__
И те ще скътат предано словата ни.

__Орест__
Орест какво би сторил, ако дойдеше?

__Електра__
Какъв въпрос! Не е ли миг да действува?

__Орест__
Но как ще може да срази убийците?

__Електра__
Ще стори, както те на татко сториха.

__Орест__
И ти, до него, ще убиеш майка си?

__Електра__
Да, с брадвата, посекла Агаме`мнона.

__Орест__
Това ли да му кажа — твърдо, сигурно?

__Електра__
О, да умра, но да погубя майка си!

__Орест__
Ах!
Да беше тук Орест и да те чуеше!

__Електра__

Не бих могла да го позная, страннико.

__ Орест __

Така е, от деца са ви разлъчили.

__ Електра __

Познал го би един човек от моите.

__ Орест __

Кой, онзи, който го избавил някога?

__ Електра __

Да, бащин възпитател, стар и немощен.

__ Орест __

А беше ли зачетен с гроб покойният?

__ Електра __

Зачетен? От дома му го изхвърлиха.

__ Орест __

Уви, що думаш! Мисълта за болките
на чужд човек дори гризе сърцето ни.
Ала кажи, да занеса нерадата,
но неизбежна вест на брат ти. Вярно е,
че има жалост, ала не в невежата,
а в мъдрият човек. Не безболезнена
е мъдростта за прекомерно мъдрият.

__ Хор __

И аз изпитвам същото желание.
Далек съм от града, не зная градските
злочестини, та, моля те, кажи ми ги.

__ Електра __

Добре, щом трябва. Трябва пред приятеля
да кажа за теглата — мои, таткови.
Понеже ме подтикваш, моля, страннико,
вести на брат ми за злочестините ни,

в каква одежда, първо, съм облечена,
как чезна в смрад, в каква нищожна къщица
живея аз, родената в чертозите,
сама на стан тъка одежди, иначе
и гола, необлечена бих ходила,
сама отивам за вода на извора.

За мене няма празници и сборове.

Девојка, бягам от жените, бягам аз
от Ка`стора, с когото, като сродници,
преди да иде на небето, бяха ни
сгодили. Сред фригийска* плячка майка ми

[* Фригийска — троянска, както малко по-нататък, пак в думите
на Електра фригийци = троянци.]

на трон седи. Пред нея са робините
от Азия, пленени и доведени
от татко: те са в илионски плащове
със златни брошки. А кръвта на мъртвия
чернее, гние по зида. Убиецът
се вози в колесницата на жертвата
и носи горд в ръце престъпни скиптъра,
със който татко бе предвождал Гърция.
Обезчестен е гробът Агаме`мнонов:
ни клонче мирта, нито възлияния,
а пуста и без дарове е кладата.

Мълвят, че тоя славен мъж на майка ми
пиян-залян бил скачал връз могилата,
замервал паметната плоча с камъни
и срещу нас така говорел дързостно:
„Къде е твоят син Орест? Той гроба ти
прекрасно пази!“ Тъй сквернял изгнаника.

Та, моля те, това кажи му, страннико.
Мнозина го зоват чрез мен: ръцете ми,
езикът ми, сърцето ми изстрадало,
главата ми остригана, родителят...
Позор! Бащата да сломи фригийците,
а той да не унищожи един човек —
той, младият, синът на благороден мъж!

__Хор__

Но ето, виждам, иде и съпругът ти.
Завръща се, завършил своите работи.

Влиза Селянинът.

__ Селянинът __

Какви са тия странници пред портата?
Какво ги води в селската ми къщица?
За мене ли са тук? Но неприлично е
жена да води с млади люде разговор.

__ Електра __

Недей ме подозира, о приятелю.
Ти всичко ще узнаеш. Тия странници
от моя брат Орест ми са вестители.
А вий простете думите му, странници.

__ Селянинът __

Що казват? Че е жив и вижда слънцето?

__ Електра __

Тъй думат, и вестта изглежда истинна.

__ Селянинът __

А клет баща и тебе клета помни ли?

__ Електра __

Да вярваме! Но слаб е мъж прокуденик.

__ Селянинът __

Каква поръка от Орест донесоха?

__ Електра __

Изпратил ги е, за да видят злото ми.

__ Селянинът __

Те виждат част, а ти кажи им другото.

__ Електра __

Те знаят всичко, всичко им е казано.

__ Селянинът __

Защо тогава не разтвори портите?
Елате вътре. За вестта ви хубава
ще ви гостим с каквото в къщи имаме.
Внесете вътре вещите им, спътници!
Недейте възразява, при приятел сте,
приятели. Бедняк съм аз наистина,
но низък нрав у мен не ще откриете.

__ Орест __

О боже, този мъж ли крие брака ти,
жена, за да спаси честта Орестова?

__ Електра __

Наричат го съпруг на мене, клетата.

__ Орест __

Уви,
не съществува знак на доблест! Виждал съм
нищожни синове на благородници
или от прости люде рожби доблестни.
Една духовна нищета в богатия
и светла мисъл в тялото на бедния.
С какво мерило ще отсъдиш правилно?
С богатство ли? Но ти е съдник пагубен!
Или пък с бедност? Ала тя чрез нуждата
приучва на дела позорни людете.
Оръжие? Но като гледаш копие,
ще кажеш ли, че воинът е доблестен?
Не, най-добре изостави` въпросите!
А този мъж не е велик сред аргосци,
не се надува с именити прадеди,
но той, макар и прост, излиза доблестен.
Не ще ли разберете вие, пленници
на блудни мисли, да цените людете
по благороден нрав и поведение?
С такива люде и градът, и къщата

добруват. Плът красива, но безмозъчна,
е статуя на стъ̀гдата. Че слабият
посреща удар не по-зле от силния:
тук всичко е в природното безстрашие!
А за Ореста, който и присъствува,
и не, и за когото сме пристигнали,
достойна е честта, и ний приемаме.
Слуги, да влезем! Предпочитам бедния,
но приветлив стопанин, пред богатия.
Цена на този мъж гостоприемството,
но бих желал да ме приеме радостен
в дом радостен не друг, а брат ти. Може би
ще дойде той. Че Феб е ясновидецът.
Нехая за човешките пророчества!

Орест и Пилад влизат в хижата.

__Хор__

Сега, Електро, повече от всякога
в сърцето грее радостта, и мудната
съдба навярно ще намери пътя си.

__Електра__

Злочести, знаеш къщната оскъдица,
а каниш гости високопоставени.

__Селянинът__

Защо? Ако са вярно благородници,
и малкото за тях ще е достатъчно.

__Електра__

Понеже ти сгреши, върви при стария
наставник на баща ни. Край танайските
води*, които служат като граница
[* Танайските води са водите на река Танай в Арголида.]
на Спарта и на Аргос, той стада пасе,
откакто из града са го изхвърлили.
Кажи му да отиде в своето жилище
и донесе да хапнат нещо гостите.

Ще се зарадва и ще е признателен,
че жив е днес Орест, когото той спаси.
От татковите замъци, от майка си
не чакам нищо. Ще ѝ бъде тягостно
да чуе, че Орест е жив, нещастната.

__Селянинът__

Щом искаш тъй, добре, ще съобщя това
на стареца. Но ти побързай, влез дома,
поразтреби. Щом иска, домакинята
намира много нещо за гощаване.
Не, в къщи все ще се намери толкова,
че днес поне да си наситим гостите.

Електра влиза в къщи.

Когато мисля за такива работи,
аз знам — голяма сила е богатството:
и гости срещаш, и лекуваш тялото
от болести. Но еднократно ядене —
е нищо. Наяде ли се богатият,
той носи толкоз, колкото и бедният.

Отдалечава се.

Първи стазим

__Хор__

Първа строфа

Кораби славни, които някога в Троя
стигнахте с весла безчетни,
носени в танц със морските нимфи там,
дето делфинът, любител на флейтови звуци,
скачаше около тъмносиния нос
и се превърташе весело,
че предвождаше той Тети`диния славен син,
чевръстия в скок Ахил*,

[* По традиция, завещана от епическите поети, Ахил е бързоног.]

ведно с Атрид Агаме`мнон
към Троя, към брега на Симое`нт.

Първа антистрофа

А Нереидите от брега на Евбея
носеха доспехи бойни,
върз наковалнята злата на Хефест ковани;
после минават през Пе`лион, после през О`са
и през свещените нейни лесове,
през пещерите на нимфите,
през ония места, където конникът-баща*

[* Конникът-баща е Пелей, бащата на Ахил; според друго мнение това е кентавърът Хирон, който, по заръка на Пелей, възпитавал Ахил в своята пещера.]

отгледа светлия зрак
на Елада, сина на Тетида,
чевръстия съюзник на Атри`д.

Втора строфа

Слушах веднъж едного, дошъл от Троя,
как в навлипийския пристан
твоя, сине Тетидин,
славен щит описваше — как
в кръг украсен бил с ли`кове,
страх за троянците.
Тъй, по външния щитов край
сам Персей лети със златни сандали
пряко море, понесъл в ръце
главата на Горгоната,
с него е Хермес, вестителят Зевсов,
синът на Мая, добрият селски момък.

Втора антистрофа

А по средата на щита е блеснал ясен
слънчев кръг, па го носят
впряг коне хвърковати,
там е вишният звезден хор,

там са плеяди, хиади*,

[* Описвайки Ахиловия щит, Еврипид следва епическата традиция. У него плеядите и хиадите са в центъра на щита; в средата на щита Омир поставя земята, морето и небето със съзвездията му.]
страшни за Хектора*.

[* Според Омир пред блясъка на Ахиловите оръжия Хектор изгубва смелост и хуква да бяга.]

А по златокования шлем
има сфинксове, те са впили нокти
в плячка, добита с песенна реч*.

[* Стръвният певец е сфинксът, който пеел своята гибелна гатанка. Минувачите трябвало да кажат кое същество ходи сутрин на четири крака, на обед — на два, вечер — на три. Никой не можел да отговори, и всеки, който получавал гатанката, намирал смъртта си в една пропаст край града. Едип отговорил и така спасил себе си и Тива.]

По бронята пристегната —
виж, огнедишна, лъвицата бърза
с ужасни нокти към коня от Пирена*.

[* Пирена е извор в Коринт, бликнал на мястото, където крилатият кон Пегас ударил с копитото си. Оттук конят от Пирена е Пегас. С лъвица се означава чудовището Химера (с глава на лъв, тяло на коза и с опашка — змия), убито от Белерофонт, ездача на Пегас.]

Епод

По смъртоносното копие литнали четири коня
и черен прах се е вдигнал подир тях.

Вожда на такива бойни люде
ти погуби, Тиндаридо,
своя мъж, безчестна жено!

Затова и на тебе небето
някой ден ще изпрати смърт,
и аз ще видя тежкия меч
как пролива твоите кърви!

Втори епизод

Влиза Старецът, повикан от Електра.

Малко по-късно се явява и Електра.

__Старецът__

Где, где е господарката ми, младата
девойка, щерката на Агаме`мнона,
когото сам съм гледал? Колко стръмен път
за слабите нозе на старец немощен!
Но трябва да домъкна до приятели
превит гръбнак и колене несигурни.
Дете — сега те зърнах тук, пред къщата,
— донесох ти от стадото си агънце
сукалче, изпод майка му отмъкнато,
венец от цвете, грудка прясно сирене
и старо Дионисово съкровище
с прекрасен дъх. Да, малко е, но смесиш ли
с по-слабо вино само чашка, прелест е!
Вървете, занесете го на гостите.
Пък аз желая да избърша сълзите
от своите очи с одежда дрипава.

__Електра__

Защо са влажни, старче мой, очите ти?
Отново ли си спомняш теглилата ми?
Не жалиш ли прокудата Орестова,
баща ми? Всуе си го гледал някога
за себе си, за своите приятели.

__Старецът__

Да, всуе. Все пак не оттам е смутът ми.
На идване отбих се аз при гроба му
и паднал ничком, плаках сред мъртвилото,
развързах меха и възлях от виното,
па наредих край гроба вейки миртови.
На кладата съзирам чернорунеста
овца, току-що в жертвен дар принесена,
и кичури, отрязани от рус човек.
Зачудих се: че кой е смял на гроба му
да дойде! Не, не ще е някой аргосец.
Дошъл е скритом твоя брат и той ще е

почел злочестата могила бащина.
Ей къдрите, сложи ги тук, до своята
коса, и виж, цветът не е ли същият?
Защото често люде кръвно родствени
показват помежду си много прилики.

__Електра__

Не правят чест на мъдър мъж словата ти,
като допускаш, че от страх пред властника
тук скритом би дошъл Орест, юначният.
Косите си приличат? Но едната е
на знатен мъж, възпитан от палестрите,
а другата е женска, с гребен ресана.
Косите на мнозина имат прилика,
дори да е различно потеклото им.

__Старецът__

Ала стъпи в следата на сандала му,
дете: ще видиш, тя е сходна с твоята.

__Електра__

Но как ще се получат отпечатьци
по камениста почва? Пък и тъй да е,
все пак не могат да съвпадна стъпките
на брат и на сестра: надвива мъжката.

__Старецът__

Но ако брат ти дойде, ще познаеш ли
наметката, изткана върху стана ти,
в която го спасих от гибел някога?

__Електра__

Не знаеш ли, че бях дете по времето
на бягството? Тъкала съм... Но как така
той, вече мъж, и днес ще носи същата
одежда? Че растат ли с нас и дрехите?
Не, странник жалостив е рязал кичури
коса или пък неизвестен аргосец.

__Старецът__

Но гостите къде са? Покажи ми ги,
от тях да чуя за Орест известие.

__Електра__

Излизат от дома с нозе забързани.

Орест и Пилад се явяват на сцената.

__Старецът__

Да, знатни... Но това е тъй несигурно!
Защото много знатни са негодници.
Ала все пак — добре дошли на гостите!

__Орест__

Здравей! Кого сред твоите приятели,
Електро, крие таз останка жалостна?

__Електра__

Баща ми той е възпитавал, страннико.

__Орест__

Що рече ти? На твоя брат спасителят?

__Електра__

Спаси го той — ако е жив, разбира се.

__Орест__

Аха!

Какво ме заразглежда като сребърна монета?
Сякаш му напомням някого!

__Електра__

От радост пред връстник Орестов, явно е.

__Орест__

И пред приятел... Виж, заобикаля ме!

__Електра__

И аз го гледам и се чудя, страннико.

__Старецът__

Електро, дъще, призови безсмъртните!

__Електра__

За нещо близко, нещо неочаквано?

__Старецът__

О, бог ти сочи скъпото съкровище!

__Електра__

Виж, моля се. Но, старче, аз съм смаяна!

__Старецът__

Не, дъще, виж тогова, най-любимия!

__Електра__

Боя се, виждам, че не си на себе си!

__Старецът__

Аз виждам брат ти, а не съм на себе си!

__Електра__

Каква е, старче, тази реч нечакана?

__Старецът__

Орест е тук, синът на Агаме`мнона!

__Електра__

Видя ли знак, на който бих повярвала?

__Старецът__

А белегът на веждата? Преследвахте
сърна, той падна и рани челото си.

__Електра__

Що думаш? Виждам знак на нараняване!

__Старецът__

И чакаш, не прегръщаш най-любимия!

__Електра__

Не, вече не, о старче! Тези белези
склониха моя дух! — Най-сетне виждам те!
Не те очаквах!

__Орест__

Ето, пак сме заедно!

__Електра__

Не се надявах!

__Орест__

То не бе за вярване!

__Електра__

Това си ти?

__Орест__

Едничкият съюзник твой.

__Електра__

И ти ще отмъстиш на враговете ни!

__Орест__

Ако изтегля мрежата разставена...

__Електра__

Аз вярвам. Бих отрекла и безсмъртните,
ако неправда вземе връх над правото.

__Хор__

Ето те, ето те, дългоочакван ден!
Ти блесна и показа на града,
възпламнал, онзи факел, който в дълга
прокуда от къща бащина блужда
и най-подир дойде!

О приятелки, тази победа е с нас,
че бог я праща, бог!
Издигнете ръце, извисете глас, боговете молете:
нека е добре, добре дошъл
във своята родина твоят брат!

__Орест__

Аз вече вкусих сладките обятия,
а после ние пак ще им се радваме.
Каж ми, старче — ти пристигна в сгоден миг, —
как бих убил убиеца и майка си,
участницата в брачното безчестие?
Дали ще найда в Аргос люде предани?
Или погина всичко с мойто щастие?
С кого да тръгна? В нощен мрак ли, денем ли?
Кой път да хвана срещу враговете си?

__Старецът__

Дете, не чакай в мъката приятели.
Голяма рядкост е да наидеш някого,
та с него да делиш тегло и щастие.
Загинал си за своите приятели
от корен, безнадеждно. Чуй съвета ми:
в ръката ти и в случая е вложено
да си възвърнеш бащин дом, отечество.

__Орест__

Какво да сторим, да постигнем своето?

__Старецът__

Убий Тиестовия син и майка си.

__Орест__

За тази чест дойдох, но как да действавам?

__Старецът__

Не можеш мина през стените аргоски.

__Орест__

Там пазят стражи и телохранители?

__Старецът__

Да, сън не знае, ти си пред очите му.

__Орест__

Добре, тогава, старче, посъветвай ме.

__Старецът__

А ти ще ме послушаш. Ето, хрумна ми...

__Орест__

Добре кажи, пък аз да разбера добре.

__Старецът__

Видях Егиста, идвайки насам, дете.

__Орест__

Аз слушам твоите думи. По кои места?

__Старецът__

В нивята, при онези конски пасбища.

__Орест__

Що прави там? О, лъч сред безизходица!

__Старецът__

Гласеше, мисля, празник в чест на нимфите.

__Орест__

За рожба настояща или бъдеща?

__Старецът__

Не зная. Нож за биковете готвеше.

__Орест__

С колцина души? Или само с робите?

__Старецът__

Аргивец няма ни един, домашни са.

__ Орест __

А някой между тях ще ме познае ли?

__ Старецът __

Не, роби са, не са те нивга виждали.

__ Орест __

Но ако победим, ще ни последват ли?

__ Старецът __

За теб е сгода: тъй постъпват робите.

__ Орест __

А как до него бихме се примъкнали?

__ Старецът __

Мерни му се, когато коли жертвите.

__ Орест __

Край пътя, както виждам, са нивята му.

__ Старецът __

И той ще те повика там на пиршеството.

__ Орест __

На горък пир, ако е воля божия.

__ Старецът __

А после ще решаващ според случая.

__ Орест __

Добре говориш. А къде е майка ми?

__ Старецът __

В града. Ще закъснее за гощавката.

__ Орест __

Защо не е последвала съпруга си?

__Старецът__

Остана, че се плаши от одумване.

__Орест__

Разбрах, тя знае, че е подозирана.

__Старецът__

Така е точно. Мразят я, проклетата.

__Орест__

Но как ще я убия с него заедно?

__Електра__

Сама ще уредя смъртта на майка ни.

__Орест__

А пък за него ще помогне случаят.

__Електра__

И нека той помага и на двама ни!

__Старецът__

Добре. Как виждаш гибелта на майка си?

__Електра__

Кажи на Клитемнестра, старче, ето що:
че съм родила мъжка рожба... тъй речи...

__Старецът__

И скоро или не — това е станало?

__Електра__

Кажи й: — чиста вече е родилката.

__Старецът__

Къде е тук убийството на майка ти?

__Електра__
Ще дойде, като чуе, че съм раждала.

__Старецът__
Ти мислиш, че за тебе е загрижена?

__Електра__
И ще оплаква жребия на внука си.

__Старецът__
Добре, но да се върнем на въпроса ми.

__Електра__
Щом дойде тук, е вече мъртва, ясно е.

__Старецът__
О, нека само да престъпи прага ти!

__Електра__
И подир миг ще слезе в преизподнята.

__Старецът__
Дано умра подир такова зрелище!

__Електра__
Най-първо поведи Ореста в пътя му.

__Старецът__
Където днес Егист принася жертви ли?

__Електра__
А после с вест от мен иди при майка ми.

__Старецът__
Ще мисли, че я чува от устата ти.

__Електра__
Напред, Оресте, пръв изтегли жребия!

__ Орест __

Аз тръгвам в път, водете ме, потегляме.

__ Старецът __

О, в този път ще те предвождам радостен!

__ Орест __

Смили се, Зевсе бащин, отмъстителю
на моите врази! Че горко теглихме!

__ Електра __

Смили се ти над своето поколение!

__ Орест __

Ти, Херо, ти, царице на олтарите,
ни дай победа, ако с нас е правото!

__ Старецът __

Дай за баща им правда отмъстителна!

__ Орест __

О, татко, срамно пратен в преизподнята...

__ Електра __

О, властна Земьо, теб зоват ръцете ми...

__ Старецът __

Дай помощ, помощ дай на най-любимите!

__ Орест __

Ела при нас със мъртвите съратници...

__ Електра __

Които с теб унищожиха Фригия*...

[* Фригия — Троя; фригийци = троянци; вж. заб.6.]

__ Старецът __

Които мразят мерзките престъпници!

__Електра__

О, чу ли ти, видял смъртта от майка ми?

__Старецът__

Баща ви слуша всичко туй. Да тръгваме.

__Електра__

Егист ще трябва да загине, казвам ти.
Че паднеш ли сразен от удар гибелен,
и аз умирам, няма ме сред живите,
ще поразя с двуостър меч главата си!
Ще вляза вътре да приготвя меча си
и ако дойде радостно известие,
ще възликува този дом, но паднеш ли,
ще бъде нещо друго. Туй е, казах ти.

__Орест__

Да, зная.

__Електра__

Трябва мъж да бъдеш доблестен,

Орест и Старецът излизат.

Жени, а вие вярно известете ми
гльчта на тази битка. И ще чакам аз
тогова с меч в ръката. Победят ли ме,
аз няма жива да се дам и никога
не ще ме жива позорят вразите ми!

Влиза в къщи.

Втори стазим

__Хор__

Първа строфа

Изпод нежната майчица грабнато
в планините на Аргос (тъй казва

побеляла от старост легенда),
водел някога Пан, повелителят полски,
свирейки сладка песен
със своята цафара звучна,
агне едно златорунно*. Тогава вестител,

[* Златорунното агне осигурявало на притежателя си царската
власт в Микена. Тиест съблазнил Аеропа, съпругата на своя брат
Атрей, и чрез нея получил златното агне. Като го показал на
микенския народ, той обосновал правото си да бъде цар.]

изправен върху стълбите каменни, викнал:

„Бързо на стъ̀гдата, бързо,
люде микенски, вървете!

Там за царете блажени
чудо ще видите!“

И хорове пеели в чест на дома Атреев.

Първа антистрофа

И тогава златните храмове
се разтворили, блеснали в Аргос
по олтарите пламъци ясни.
Флейта, дружка на музите, свирела сладко.
Звучни химни прославяли
Тиестовото златно агне.
Тайно съпругата той прелъстил на Атрея
и в своя дом отнесъл великото чудо,
после се върнал и викнал
към насъбраните люде,
че златорунното агне,
агнето рожесто,
той в своите двори, в своето стадо пази.

Втора строфа

И тогава, тогава Зевс
променил блестящия път
на звездите и светлия слънчев зрак,
и белия лик на зората.
От заник тръгва слънцето в път
с палещ божествен пламък
и вече вървят към север облаци влажни,

гине в суша страната на А`мон* —
[* Страната на Амон е Египет.]
капка роса не познава!
Няма вече дъжда
жизнедарителен Зевсов!

Втора антистрофа
Да, така се мълви, но аз —
аз не вярвам в такива неща —
златоликото слънце да смени
горещата своя пътека
и тъй за греха на един човек
зле да накаже всинца.
Но страшните басни, които плашат човека,
са полезни за култа на бога.
Ти за това не поми`сли
и уби своя мъж,
сестро на славни братя!

Трети епизод

__Хор__
О-о`! О-о`!
Дочувате ли този вик, приятелки,
или ме мами призрак? Сякаш Зевсов гръм
подземен*! Чуй, по-ясни стават звуците!
[* Зевсов гръм подземен, т.е. тътен от земетръс.]
Електро, господарке, покажи се вълн!

Електра се явява на сцената.

__Електра__
Приятелки, къде достигна битката?

__Хор__
Аз знам едно — че чувам смъртни стонове.

__Електра__

И аз ги чувам — отдалеч, но чувам ги.

__Хор__

Далечен е гласът, но все пак ясен е.

__Електра__

На чужди ли е, или на приятели?

__Хор__

Не зная — че в едно се сливат звуците.

__Електра__

Смъртта ми съобщаваш ти! Защо стоя!

__Хор__

Почакай миг и ясно чуй съдбата си.

__Електра__

О, аз съм победена! А вестителят?

__Хор__

Ще дойде той. Та цар убиват, мъчно е!

Влиза един Вестител.

__Вестителят__

Девойки от Микена, победителки,
Орест надви, вестя на вси приятели!
Егист, убиецът на Агаме`мнона,
лежи прострян! Редете реч молитвена!

__Електра__

Но кой си ти? И как да ти повярваме?

__Вестителят__

Та не позна ли спътника на брата си?

__Електра__

О, скъпи мой, не разпознах лицето ти

от страх и ужас, но сега — познавам те.
Как, мъртъв е омразникът, убиецът?

__Вестителят__

Да, мъртъв. Щом желаеш, чуй го втори път.

__Електра__

О богове, о правдо зряща! Ето ви!
Кажете ми за смъртта му и за начина,
по който бе извършено убийството.

__Вестителят__

Когато вече твоя дом напуснахме,
в коларски двуколесен път навлязохме,
и там бе царят славен на микенците.
Сред своите градини напоявани
венеч от мирта виеше за себе си.
Той викна: „Поздрав, странници, какви сте вий?
Отде сте, от коя земя дохождате?“
Орест отвърна: „Тесалийци. Тръгнахме
за към Алфей, на Зевса там ще жертваме.“
И като чу това Егист, поканва ни:
„Днес вие ще сте мои сътрапезници
в гощавката. Принасям тия бикове
на нимфите. На ранина ще станете
и пътя ще подемете. Да влизаме!“
Говореше и за ръце ни хващаше,
па ни поведе: „Няма да отказвате!“
Когато в къщи влязохме, провикна се:
„Подайте бързо съд с вода за гостите —
да дойдат при олтара и светената
вода!“ Орест му проговаря: „Михме се
току-що в чисто изворно течение.
Но ако трябва да помагат странници,
готови сме, Егисте, не отказваме.“
Остана недовършен този разговор.
Прислужниците в миг оставят копия,
охрана царска, хващат се на работа.
Тук носят кошник, там — съдина жертвена,

а там разпалват огън и над огъня
котел поставят. Екнаха чертозите.
И в този миг любовникът на майка ти
поръсва с ечемик олтара, казвайки:
„О нимфи скални, нека ние с моята
съпруга Тиндарида ви почитаме
все тъй, а зло да стигне враговете ми!“
Орест и тебе. Ала господарят ми
безмълвно за противното се молеше:
дом бащин да спаси. Взе нож от кошника
Егист, отрязва кичур бича козина
и в огъня свещен я хвърли, в рамото
прониза бика, както го придържаха
слугите, и продума тъй на брата ти:
„За чест се смята между тесалийците
да можеш бик да насечеш и буен кон
да обуздаеш. Ето ножа, страннико,
и защити честта на тесалийците!“
Той взе в ръце кования дорийски нож,
отметна плаща скъп на раменете си,
Пилада за помощник взе и робите
отблъсна. Хвана за крака добичето,
оголи белите меса с изпъната
ръка и смъкна кожата за толкова,
за колкото не би направил конника
два пробег, и тъй разпра корема му.
Егист се вижда в жертвената вътрешност:
там няма дроб, а жилите и злъчният
мехур вещаят ужас на гадателя.
Той свъси взор, а господарят — пита го:
„Какво ти е?“ — „Страхувам се от вънкашна
засада, госте. А за мен, за моя дом
е смъртен враг синът на Агамемнона.“
Пък той му казва: „Как, че от изгнаник ли
се плаши царят? Но да се гощаваме!
Затуй ми донесете не дорийски нож,
а фтийски, за да разреже гърдите му.“
Той удря с ножа, и Егист внимателно
разглежда вътрешностите, навежда се.

Орест на пръсти приближи, удари го
по прешлените и пресече ставите
гръбначни. Мигом се затресе тялото
и се замята във предсмъртни гърчове.
Слугите към оръжието хукнаха —
на бой мнозина срещу двама. Доблестно
ги срещнаха, размахали оръжия,
двамината. Орест мълви: „Не враг съм аз
на своя град и своите прислужници,
а възмездител за убийство бащино —
аз, бедният Орест. Не ме убивайте
вий, стари таткови слуги!“ При тая реч
те свалят своите копия. Познат бе той
от някакъв служител стар в палатите.
И в миг с венец окичиха челото му,
възрадвани, ликуващи. Пристига той
и носи не главата на Горгоната,
а на Егист, когото мразиш. Кръв за кръв
е заплатил с горчива лихва мъртвият.

Хипорхема

__Хор__

Строфа

Встъпи` в хоровода ни, дружке,
като чевръсто сърне
подскачай, хубавице, сред простора,
че брат ти спечели победа, по-голяма
дори от онази, която печелят
при бреговете на Алфей! Припявай
победна песен днес към моя танец!

__Електра__

О светлина, о колесницо слънчева!
О Земьо! Нощ, в която бях удавена!
Сега свободни вече са очите ми:
убиецът на татко падна, мъртъв е!
Какъвто накит имам за косите си
дома си, ще го донеса, приятелки,
да украся чело юнашко братово!

Влиза в къщи.

__Хор__

Антистрофа

О, дай за челото му накит!

Ние пък, нашият хор,
ще вием танец, драг на вас, о Музи!
Предишните скъпи царе на тази наша
земя ще царуват отново над нея,
че те сразиха с чест един безчестник!
Да екне вик, съзвучен с радостта ни!

Четвърти епизод

Явява се на сцената Електра. След нея са Орест и Пилад.

__Електра__

Победоносен сине на победния
баща-герой на битката под И`лион,
Оресте, дай да украся косите ти!
Ти идеш не след празно състезание,
след седем плетра бяг*, а поразявайки

[* След седем плетра бяг — това не е единственото място,
където Еврипид изразява пренебрежение и презрение към
гимнастическите състезания; плетърът е мярка за дължина (ок. 30 м.)]

Егиста, погубителя на татка ни.

И ти, съюзник негов и възпитаник
на мъж почтен*, Пиладе, приеми от мен

[* На мъж почтен — на Строфий, цар на Фокида.]

венец. Ти имаш равен дял в борбата ни.

Дано честити виждат ви очите ми!

__Орест__

Мисли, че първо бог реди съдбата ни,
Електро, после възхвалявай смъртния,
служителя на бога и на жребия.

Дойдох, убих Егиста — туй е истина,

не думи. За да може всеки гражданин
да го повярва, аз ти нося мъртвия,
когото можеш да дадеш на хищници,
на птици, поколение на въздуха,
за плячка, прикован на кол. Твой роб е той
когото преди малко цар наричаха.

__Електра__
Срамувам се, но да река бих искала...

__Орест__
Кажете, тук нямат място страховете ти.

__Електра__
Греховно е да се глумим над мъртвите.

__Орест__
Не ще ти каже никой дума укорна.

__Електра__
Градът е недоволен и язвителен.

__Орест__
Кажете каквото искате, сестро. Нашата
вражда не знае милост и примирие.

__Електра__
Добре. С какво да почна ругатните си?
С какво да свърша? И какво бих турела
в средата? Всяко утро мислех думите,
които бих изказала в очите ти,
да бих била свободна от предишната
боязън. Но свободна днес, отправям ти
това, което бих ти рекла приживе.
Погуби ме, направи мен и брата ми
сираци. Що ти сторихме? Ти майка ми
позорно взе, като уби съпруга й,
владетеля на гърците под И`лион,
където ти не бе. Глупец, ти вярваше,

че майка ми ще бъде твоя примерна
жена, след като си сквернил постелята
на татко! Но когато съблазнителят,
принуден, взема за съпруга чуждата
жена, е жалък: мисли, че към него е
почтена непочтената към другия.
И не разбра как жалък бе животът ти.
Ти знаеше, че взе жена безнравствена,
а тя — че с мъж порочен се е свързала.
И двамата престъпни, вие криехте —
тя твоите, ти нейните злочестия.
А вредом в Аргос тая реч се носеше:
у тях мъжът е тя, а той — съпругата.
Позорно е жената да командува
дома, а не мъжът ѝ. Отвращавам се
от синове, които носят името
не на баща мъжествен, а на майка си.
Че щом е взел прочута, благородница,
мъжът е нищо, всичко е съпругата.
А ето най-горчивата илюзия:
че представляваш нещо чрез парите си.
Но те са кратковременни приятели.
Че трайното е нравът, не богатството.
Че той надмогва всяко изпитание.
Нечестното богатство на негодника
в миг цъфне, па изхвъркне из ръцете му.
А за жените ще мълча... Девойка съм,
не ми приляга, стига и загатване.
Без срам бе ти — че царски дом владееше,
че бе красив. За себе си бих искала
съпруг, но не с момински взор, а с мъжки нрав.
Децата му ще бъдат воини предани.
За хорове и танци е красавецът.
Проклет да бъдеш! Не позна съдбата си,
и ти получи своето, престъпнико!
И нека онзи, който стори първата
успешна стъпка, не реши, че Правдата
е победена, нека чака свършека
на своя път и края на живота си!

__Хор__
Ужасно! Но и сам понесе ужаси
от теб и него. Страшна мощ е Правдата.

__Електра__
Внесете вътре тялото, прислужници,
сложете го на тъмното, та майка ми
преди смъртта си да не види мъртвия.

__Орест__
Мълчи, за друго нека разговаряме!

__Електра__
Какво съзираш? Помощ от Микена ли?

__Орест__
Не, не, това е майка ми, рождената!

__Електра__
Добре се е запътила към мрежата.
Но как блести с одежди в колесницата!

__Орест__
Какво ще правим? Ще убием майка си?

__Електра__
Като съгледа майка ни, смили ли се?

__Орест__
Ах!
Но как? Нали ме е родила, гледала...

__Електра__
Тъй както тя уби баща ни някога.

__Орест__
О Фебе, ти ми предвеща безумия!

__Електра__
Че ако Феб е глупав, кой е мъдрият?

__Орест__
Възможно ли е да убия майка си?

__Електра__
Какво от туй, ще отмъстиш за татка си!

__Орест__
Ще тегнат върху мене кърви майчини!

__Електра__
Баща да пренебрегнеш е безчестие!

__Орест__
Ще плащам за убийството на майка си!

__Електра__
Кому, ако не отмъстиш за татка си?

__Орест__
Уподобен на бог, приказва де`монът!

__Електра__
От светия триножник ли*? Не мисля тъй.

[* Светият триножник е мястото, от което делфийската жрица Пития давала своите предсказания.]

__Орест__
Не вярвам в мъдростта на туй вещание!

__Електра__
Не бивай слаб, не падай в малодушие!

__Орест__
Върви и подстави на нея мрежата...

__Електра__

В която тя с Егист уби съпруга си.

__Орест__

Отивам. Почва страшна служба, страшна е
задачата ми. Ала с воля божия —
да бъде! Сладък и горчив е подвигът.

Орест и Пилад влизат в хижата.
Пристига Клитемнестра.

__Хор__

Здравей,
благородна царице на тая земя,
Тиндареева дъще и сестро
на момците юначни на Зевса*,
[* Момците юначни на Зевса — Диоскурите.]
които живеят сред звездния рой
на ефира пламтящ и спасяват от смърт
по моретата смъртните люде!
Уважавам те редом с блажените аз
за богатство голямо и жребий богат.
Но настана мигът да помислиш и ти,
царице, какво да се прави!

__Клитемнестра__

Троянки, слезте от колата. Дайте ми
ръка да стъпя въвн от колесницата.
Фригийска плячка украсява божите
светилища. А тия тук, все о`тборни
жени, са дар за моето погубено
дете* — нищожен, но краси палата ми.
[* Погубеното дете е Ифигения, по-нататък назована с името й.]

__Електра__

Ще може ли робинята, изхвърлена
от бащин дом в това злочестно жилище,
да се докосне, майко, до ръката ти?

__Клитемнестра__

Не се грижи, готови са робините.

__Електра__

Защо, нали от къщи ме прокудихте!
Домът ми падна в плен и аз съм пленница,
остала без баща като троянките!

__Клитемнестра__

Баща ти сам скрои такива планове
за тия, за които най не биваше.
Но чуй, макар че, щом излезе името
на някоя жена, горчи езикът ѝ,
неправо според мене. Да изучаваме
нещата: оправдават ли омразата,
да мразим с право; ако не — защо е тя?
Та Тиндарей ме даде нему не със цел
да умъртвява мене и децата ми.
А той подмами дъщеря ми, каза ѝ,
че ще я жени за Ахил, отмъкна я
в безветрена Авлида. Там, връз кладата;
посече мойта бяла Ифигения.
И ако за избава на държавата,
за благо на дома и на децата си
едничка нея би убил, простила бих.
Елена беше бясна и съпругът ѝ
не можеше да усмири коварната
и затова пожертвува детето ми.
За всичко туй, макар че бях засегната,
не бих винила, нито бих убивала
мъжа си. Той доведе изстъплената
менада, взе я в ложето си, две жени
в една и съща къща обладаваше.
Жената е сластолюбива, казвам го.
И щом изневери мъжът, отблъсквайки
леглото ѝ, жената следва примера
на своя мъж, намира си любовници.
И после върху нас се сипят хулите,
а никой не кори мъжа, виновника!
Че ако Менелай бе похитеният,

Ореста ли би трябвало да жертвувам
за сестриния мъж? Баща ти как ли би
приел това? Не бивало убиецът
на рожбата ми да умре, а трябвало
да страдам аз! Убих, поех едничкия
възможен път, отвеждащ към вразите му.
Кой близък нему с мене би участвувал
в убийството му? Докажи противното,
че той, баща ти, падна незаслужено!

__Хор__

Да, право е, но срамна ти е правдата.
Разумната жена отстъпва винаги
на своя мъж. Която мисли иначе,
не влиза в тези мои разсъждения.

__Електра__

Спомни си, майко, думите, изречени
накрая: да обоснова противното.

__Клитемнестра__

Не се отказвам аз, дете, повтарям ги.

__Електра__

И щом го чуеш, ще ми отмъщаваш ли?

__Клитемнестра__

Не, с радост ще изслушам твоите размисли.

__Електра__

Ще кажа, като почна с пожелание:
да беше, майко, по-почтена в мислите!
Прославят с право хубостта ви — твоята
и на Елена. Две сестри, и двете сте
суетни, недостойни сте за Ка`стора.
Елена доброволно бе отвлечена,
а ти уби героя пръв на Гърция
със довода, че заради детето си
погуби своя мъж. Не знаят хората:

преди да се реши смъртта на щерка ти,
едва напуска твоят мъж палатите,
а ти коси гласиш пред огледалото!
Жена, която в мъжово отсъствие
за хубост мисли, е порочна, махай я!
Че няма нужда да показва хубаво
лице, ако не дири нещо не добро.
И знай, ти една сред всички елинки
се радваше с успеха на троянците,
помръкваше, когато те загубваха.
Мъжът ти да се върне ти не искаше!
А имаше защо да бъдеш предана:
че не по-лош бе от Егист съпругът ти,
когото за водач посочи Гърция.
Делата на Елена позволяваха
да си спечелиш слава, че и лошото
е пример назидателен за мъдрите.
„Баща ти, казваш ти, уби детето ми!“
Орест и аз какво ти бяхме сторили?
Защо, като уби мъжа си, не на нас
предаде бащиния дом, а чуждото
легло пренесе там и купи брака си?
Отиде ли в изгнание съпругът ти
за твоя син, за мене той загина ли,
че два пъти погуби мене, живата?
И щом кръвта се мие с кръв, ний двамата
с Орест ще те убием, отмъщавайки.
Онази твоя правда среща нашата.
Глупец е, който заради съкровища
и род жена порочна взема. Скромният,
но честен брак ощастливява къщата.

__Хор__

Случайност има в брака ни. На някоя
върви добре, у друга, гледам, лошо е.

__Клитемнестра__

Ти, дъще, все баща си си обичала.
Така е то: едни са за бащите си,

а други повече обичат майка си.
Ще ти простя. Пък и не съм дотолкова
доволна, дъще моя, от делата си.
Но как стоиш така, немита, дрипава,
щом тъкмо си се вдигнала от раждане?
Уви, нещастни мои намерения!
Аз тласнах към чрезмерен гняв съпруга си!

__ Електра __
Ти стенеш късно, няма изцеление.
Мъртвец е татко. Но защо скиталеца,
сина си, не възвърнеш тук, в земята му?

__ Клитемнестра __
Боя се — не за него, а за себе си.
Бил гневен заради баща си, тъй мълвят.

__ Електра __
Защо е тъй суров към нас съпругът ти?

__ Клитемнестра __
Такъв е той. А ти си необузdana.

__ Електра __
Защото страдам. Но ще спра враждата си.

__ Клитемнестра __
И той не ще е груб към тебе в бъдеще.

__ Електра __
О, той е горд, а се намира в моя дом!

__ Клитемнестра __
Видя ли? Пак възбуждаш нови спорове!

__ Електра __
Мълча. Боя се, колкото е правилно.

__ Клитемнестра __

Недей, дете. Защо си ме извикала?

__Електра__

Надявам се, ти чу за мойто раждане.
Та вместо мене — че не зная обреда —
ти жертва принеси, на десет дена е
детето. Аз не зная, първескиня съм.

__Клитемнестра__

Туй върши тая, дете е бабувала.

__Електра__

Бабувах си самата аз, сама родих.

__Клитемнестра__

Но нямаш ли съседи и приятели?

__Електра__

Не иска никой за приятел бедния.

__Клитемнестра__

Добре, ще ида. За дете на десет дни
ще жертвувам на боговете. След това
отивам на полето, там съпругът ми
на нимфите принася. — Хей, в оборите
конете отведете! Като сметнете,
че жертвата ми вече е привършена,
елате. Нека почета съпруга си.

__Електра__

Влез в бедната ми къща, но внимателно,
със сажди да не си начерниш дрехата.
Каквато трябва жертва ще пожертвуваш.

Клитемнестра влиза в хижата.

Че кошницата е готова, остър е
и ножът, що прободе бик*. До него ти
[* Чрез думата бик Електра загатва за Егист.]

ще паднеш мъртва. В ада ще се любите,
тъй както на земята. Туй единствено
ти давам аз, а ти плати за татко!

Влиза в къщи.

Четвърти стазим

Строфа

Възмездие за зло! Обратни ветрове
повяха в палатите! Моят, моят цар
 паднал тогава в банята убит
и каменните зъбести стени,
и сводовете екнали с вика му:
„О жено жестока, защо ме убиваш, когато
се връщам в родината подир десет жътви?“

Антистрофа

Но Правдата дойде`, потекла нанаяд,
и нея примадва, че тя погази брак;
 своя съпруг злочест, едва дошъл
след толкоз време в своя дом
и сред циклопските стени високи,
тя с остро оръжие, с брадва уби! Нещастна!
Съпруг бе — каквото и зло да бе й сторил!

Епод

Извърши това, подобна на планинска
лъвица, която живее в дъбравите скрита!

Екзод

__Клитемнестра__

Деца, за бога, пожалете майка си!

__Хор__

Дочуваш ли отвътре вик?

__Клитемнестра__

Горко` ми, о!

__Хор__

И аз тъжа, убиват я децата й!
Настане ли часът, раздава правда бог.
Това е страшен дял, но безчовечно зло
ти стори на мъжа си, клетнице!

Орест, Пилад и Електра се явяват на сцената.

Но ето ги, от пресни кърви майчини
обагрени, задават се от къщата
със знаците на тъжните си прозвища*.
[* Тъжните прозвища на Орест и Електра са „майкоубийците“.]
Не, няма по-злочести от потомците
на Та`нтал, няма, нито пък е имало!

__Орест__

Първа строфа

Уви,

Земьо! Зевсе всевидещ
над смъртните! Гледайте кървави,
противни дела,
две прострени
от мене тела,
откуп за моите страдания!

.....
.....

__Електра__

Дела плачевни, братко. А причината
съм аз, че аз пламтах от злоба яростна
към родната си майка!

__Хор__

Каква съдба, каква съдба
е твоята, майко! Да родиш,

за да претеглиш от деца
незабравим, плачевен дял!
Но ти плати заслужено за баща им.

__Орест__

Първа антистрофа

Уви,

 Фебе! Правда неясна
възпяваше ти, ала ясно е
страхотното зло,
що ни прати.

.....

Къде, в кой град да ида? Кой стопанин
и кой благочестив човек
убиец майчин би погледнал?

__Електра__

А аз? Горко ми! Накъде? По сборове,
по сватби ли? И някой ще ме вземе ли
в постелята си брачна?

__Хор__

О, пак, о, пак се промени
с лъха на вятъра твоят дух!
Сега си мъдра, но преди
не беше, зло извърши ти
на брат си, мила, който не бе съгласен.

__Орест__

Втора строфа

Видя ли, смъкна клетницата пеплоса,
показа в своя смъртен час гърдта си!
Горко ми, по земята
се влачеше нейната майчина плът! Аз чезнех...

__Хор__

Да, зная, мъка е било
да слушаш горестния вик
на майка, на родителка!

__ Орест __

Втора антистрофа

След туй с ръка докосна тя лицето ми

и вик нададе: „Моля ти се, чедо!“

Притисна се до мене,

до моите бузи... Ръката ми пусна меча.

__ Хор __

Нещастницата! Как можа

да гледаш рукналата кръв

на майка си издъхваща!

__ Орест __

Трета строфа

Тогава метнах плаща връз очите си

и с меча всичко свърших аз:

прободох майчиния врат.

__ Електра __

И аз тогаз те насърчих,

и с тебе хванах твоя нож!

__ Хор __

Ах, ти извърши най-страшното дело!

__ Орест __

Трета антистрофа

Покрий с одежда тялото на майка ни

и раните ѝ затвори!

Убийците си ти роди!

__ Електра __

О, мила и не мила, виж:

обвиваме те с този плащ.

__ Хор __

Този е краят на страшните мъки!

Над къщата се явяват Диоскурите.

Ала вижте, високо над къщата, там,
появиха се де`мони... може би, не —
богове! Защото не е за човек
този път. Но защо появяват се те
пред взора на смъртните люде?

Кастор

Дете на Агаме`мnon, чуй ни! Братята
на майка ти те викат, Диоскурите,
аз, Кастор, още Полидевк, близнакът ми.
Едва смирили страшна буря в морските
простори, идем в Аргос, че видяхме ний
сечта над нашата сестра, над майка ти.
Мъстта бе права, не и твойто действие.
Че Феб... ах, Феб — но млъквам, той е царят ми.
Мъдрец е, но не мъдър е съветът му.
Но покори се и постъпвай в бъдеще
тъй, както Зевс и Ориста са съдили.
Свържи Електра и Пилад в съпружество
и напусни града. Погубил майка си,
ти нямаш право да стоиш в родината.
А Керите ужасни, кучеоките
богини, ще те погнат — луд прокуденик.
Иди в Атина, прегърни свещения
Паладин лик. Ще ги скове богинята,
закрила с кръг горгонолик челото ти,
и те не ще те доближат със своите
ужасни змии. Има хълм на Ареса,
където божи съд разсъждавал Ареса,
загдето бил погубил Халиротия,
сина на царя морски, за насилие
над дъщеря му. Там е най-свещеното,
изпитано, божествено съдилище.
И тебе то ще съди за убийството.
От смърт спасен ще бъдеш ти чрез равенство
на гласовете. Феб ще вземе твоята
вина, че той поиска смърт за майка ти.

Такъв закон ще действува и в бъдеще:
при равенство печели подсъдимият.
След този удар страшните Ери`нии
през близък отвор ще преминат вдън земя,
в почитано, свещено прорицалище.
А ти ще обитаваш град в Аркадия,
край струйният Алфей и до Лике`она.
И този град ще ти приеме името.
Това за тебе възвестявам. Мъртвият
Егистов труп ще погребат аргивците.
А майка ти ще бъде в гроб положена
от Менелай, едва пристигнал в Навплия,
и от Елена. Иде от Египет тя,
от цар Протея, в И`лион не е била.
За да възбуди спор и сеч сред смъртните,
сам Зевс изпрати образът ѝ в И`лион.
Сега Пилад да отведе девойката,
съпругата си, от Ахая в своя край
и да посели във Фокида мнимия
свой зет и му даде товар съкровища.
А ти мини през шията на Ист`ма
и продължи в честитата Кекропия.
Че претърпял съдбата на убиеца,
избавен от тегла, ще благоденствуваш.

__Хор__

О Зевсови рожби, приляга ли нам
към вашата реч да добавим слова?

__Диоскурите__

Да, защото не ви осквернява кръвта.

__Орест__

А мен, Тиндариди, приляга ли мен?

__Диоскурите__

Да, и тебе, че днешната кървава мъст
аз отдавам на Феб.

__Хор__

Ала как! Богове, та и братя на тази,
която умря,
не препречихте пътя на Керите вий?

__Диоскурите__

Неизбежност напътваше тая съдба
и още — на Феба нелепата реч.

__Орест__

Но какъв Аполон и какви словеса
направиха майкоубиец от мен?

__Диоскурите__

То са общи дела, обща участ е то,
но едничка вина
на предните погубва двамина*!

[* Това е същата съдбовна обвързаност на потомците с
предците, за която загатва вторият стазим.]

__Орест__

О сестрице, видях те след толкова дни
и в миг се лишавам от твоята любов,
изоставям те аз, изоставяш ме ти!

__Диоскурите__

Тя си има съпруг и огнище: и тъй
не нерада е нейната участ, освен
че напуска града.

__Електра__

Ала има ли друга, по-скръбна съдба —
да напуснеш земята на родния край?

__Орест__

Аз напускам палата на своя баща
и пред чужди съдии за майчина кръв
ще давам ответ!

__Диоскурите__
В свещения град
на Палада да идеш! Понасяй, дерзай!

__Електра__
Притисни до гърдите ми своите гърди,
о братко любим!
Разделени, далече от родния дом,
ни прокуждат майчини клетви.

__Орест__
Дай ръка, прегърни ме и нека текат
твоите сълзи сякаш над гроб, над мъртвец!...

__Диоскурите__
Тия думи, уви, са такава печал
и за божия слух!
Че и ний, боговете, изпитваме жал
към смъртните многострадални.

__Орест__
Няма вече да зърна сестра си, уви!

__Електра__
Нито аз ще съм близо до твоите очи!

__Орест__
Ти отправяш към мене последни слова!

__Електра__
Прости, роден град,
простете, съгражданки мои, навек!

__Орест__
Моя вярна сестрице, отиваш си ти!

__Електра__
Да, отивам си, в сълзи са мойте очи!

__Орест__

Ти, Пиладе, сестра ми вземи за жена
и честит си върви!

Пилад и Електра се отдалечават.

__Диоскурите__

Тях ги сватба очаква. А ти замини
към Атина, избягай от кучките! Виж,
те се втурват към тебе с ужасни нозе
и със змии в ръце, и с черни тела,
те събират плода на страхотната скръб.

Орест избягва.

А пък ний да вървим към Сицилия, там
да спасяваме кораби в морската шир.
Като бродим в просторите етерни, ний
не подкрепяме люде престъпни,
а спасяваме в нужда и тежки беди
оногова, комуто животът е бил
осиян от добро, справедливост и чест.
Нека никой не върши позорни дела
и не плава с люде коварни! Така
аз, богът, на смъртните казвам.

Диоскурите изчезват.

__Хор__

Радостта да е с вас! Ако може
човек да се радва, да бъде далече от зло —
блажен е сред смъртните люде.